

והנה ספר מור וקיעה אין אללי ונאמן עלינו גאון שינו הרב פתח הדביר שהעיד שלא גלה לנו הרב מור וקיעה מקום הירושלמי אבל הוא עצמו ראה דברי הירושלמי ולולא דמיסתפינא הייתי אומר שגם הגאון מור וקיעה לא ראה דברי הירושלמי בגופן שלהן ומה שכתב בן הוא על פי מה שכתב הרמ"א בדרכי משה בסוף סי' נ"ו בשם הגהות מרדכי בדפוס החדש פרק חפלת השחר בשם ירושלמי על מה שאמר אהוד לעגלון קום כי דבר אלקים לי אליך ויקם (בפיעים סי' ג' פסוק ב') מכאן אמר ר' אליעזר כד ענו אמן יהא שמיה רבה וכל דבר שבקדושה בעי למיקם על רגלוהי עכ"ל ועיין שם במגן אברהם סק"ד ובמחלית השקל במה שפירש בזכותו דמה שכתבו בזכות ובכתבים שהרב האר"י היה נוהג כמוהו"ל (כלל היה קם לקדיש) ושאמר דעשות סופר הוא בירושלמי היינו לפי שבגהות מיימוני שכתב לעמוד כתב בן בשם הירושלמי דיליף הכי מדרבתי (בשופיעים הנ"ל) שאמר אהוד לעגלון קום כי דבר ה' לי אליך ויקם ובאמת זה עשות סופר שאין הכתוב בן אלל ויקם מעל הכסא (ואהוד לא אמר לו קום) משמע שמעלנו קם ובין שטעות סופר הוא ויש לומר שמעלנו קם אם כן אין לנו הוכחה שלריך לעמוד ועל זה כתב הרב מגן אברהם בשם ספר יונת אלס מדרק שמשנין שליוו זה עוד חפלו אם מעלנו קם י' לנו ללמוד קם וחומר ומה הוא שהיה נכרי קם לדבר ה' קל וחומר אנחנו עמו ועבדיו וסוים במגן אברהם דאין להקל וגררה לדעתי הקלרה שהרב מור וקיעה סובר דמה שכתבו הקדמונים בשם הירושלמי שכל הברכות מעמוד כוונתם להירושלמי הזה שללמוד ממנו דאם כשנא לענות יהא שמיה רבא לריך לעמוד קל וחומר כשמזכיר שמו יחברך שלריך לעמוד וכנראה חולק על סדרת הקדמונים שכתבו לחלק בין ברכות המלות לברכות הגהנין ולדידיה בכל הברכות הדין כן או שגא סובר הרב דלגבי ברכת המלות החמירו והלכינו לעמוד כדי שעל ידי זה יתעורר לבין כונת המלות דמלות לריכות כונה ויהיה איך שיהיה על כל פנים נראה הדברים שכונתו לדברי הירושלמי הוא :

ורפי' מה שביאר הגאון חתם סופר בהגהותיו לס' נ"ו בזכות רבינו האר"י (שכתבו בשמו בזכות ובכתבים) מתבאר שגם רבינו האר"י מודה דאם בעוד האדם יושב ישיבה של רשות שמו קדיש לריך לעמוד והוא שכתב על דברי המגן אברהם הנ"ל ח"ל נכתב בלזו י' לומר כונת האר"י כך דאי היה כתיב קום כי דבר ה' אליך אם כן הוי מלות עשה מדברי קבלה ואם כן יושב לדבר מלות בגון תחנונים או בברכת וילך אור גם כן העמידה לקדיש הוי כמלות עשה מדברי קבלה אבל השתא דרבינא ויקם מעל הכסא (בלא ליווי הגביא) וליכא רק קל וחומר אם כן דיו כי התם שישב לדבר הרשות אבל יושב לדבר מלה לא עכ"ל ומבאר יפה כמו שכתבתי :

ועמידה בקדיש דאיתא לידן איתא בה מילתא את זה אנד שזה זמן רב שעל הרוב אני נוהג בלא נדר לעמוד בשעה שאומרים קדיש על פי דברי הרמ"א והנמשכים אחריו שכתב בסימן נ"ו דיש לעמוד בקדיש וכו' ובליקוץ מה שראיתי למגן איד"א בספר שו"ר ברכה סי' נ"ו ח"ל ויש לעמוד כשענין קדיש וכו' מלאתי בכתבי יד לרב אחד ז"ל ח"ל בדרכי משה כתב משם הגהות מרדכי מהירושלמי דפרק חפלת השחר (נראה דלריך להיות הגהות מרדכי דפרק חפלת השחר מהירושלמי שכן הוא בדרכי משה שדברי הגהות מרדכי הם בפרק חפלת השחר והירושלמי לא הראה מקום) כד ענו אמן יהיה שמיה רבה וכל דבר שבקדושה בעי למיקם ארגלוהי עכ"ל וכן ראינו נוהגים בכל תפלות ישראל וחדשים מקיבו בלא ונהגו שלא לעמוד בברכו ואומרים שיש להם טעם בזה עפ"י הסוד וקרינא אנפשיה בנדרם כלל תפא נפשי ואולי הסוד הוא שוד ושבר ומלאתי בתשובת הרמ"ע סי' נ"א דסבירא ליה על פי הירושלמי הנ"ל דאפילו בשעה שאומרים העולם לקרות בתורה ברכו את ה' המצורך חייבים השומעים אותו לעמוד על רגליהם ועל אותם שאינם שומעים כתב האל הטוב יכפר בעדם וידוע שהוא היה מקובל אלהי ואמתי בדורו של מגן מוהריק"א ואנני עולם וכל מקובלי הדור הזה התכנים בעיניהם וקבלתם מפי ספרים

חיו לן דעל ברכות המלות שאין בהן הנאה קאמר אבל ברכת הגהנין כאכילת מלה וכסוכה וקידוש ומוליד וברכת המזון לא ראינו מימיו מי שביך מעמוד ואיכא מרבוותא דאמרי שז מלות ברכתן מעמוד וכו' (הן על"ג של"ם שכתבו באבודרהם הנ"ל) ויש אומרים אף הלא דכתיב ביה לכם (פירש) בנחל אשכול דכתיב בישיבה ל' השיר הזה יהיה לכם כליל התקדש חג) ובירושלמי נמי איכא כל הברכות מעמוד ועל ברכת המלות קאמר ולא על ברכת הגהנין עכ"ל רבינו האשכול ומדקא חשיב ברכת לישב בסוכה בהדי ברכת הגהנין אף על גב דזימנין דלית ליה הנאה בגוף הישיבה רק שיושב לאכול בה משמע דבין הישיבה היא ללורך אכילה חשיבא גהנין ואם כן הוא הדין וברכת על נטילת ידים שהיא ללורך האכילה חשיבא גהנין דלא כמו שכתבתי אני הרל למעלה (בד"ה ומה שכתב) אומנם בספר עמודי אש בקונטרס שני דף ט"ז ע"ג סוף אות ל"ו ראיתי שהביא בשם ספר העיטור שכתב והרב חביבי אומר כל מלה שלא ניתנו ליהנות ממנה מעמוד כגון ספירת העומר וכו' ולא בריר לן האי טעמא דהא נטילת ידים ולישב בסוכה מיושב מברכים עכ"ל ומבאר דברכת נטילת ידים לא חשיבא לענין זה ברכת הגהנין ומדקרי רבינו האשכול לאכילת מלה וברכת סוכה ברכות הגהנין שמענין דאף שאומרו בברכה וליזון לא מפני זה אינה נקראת ברכת הגהנין שלא בדברי הרב מאמר מרדכי שהבאתי לעיל (בד"ה ובחפשי) :

וכתב בנחל אשכול שם דלא ידע איך מקום דברי הירושלמי (שכתבו הראשונים בשמו שכל הברכות מברך מעמוד) וכנראה אין אללו ספר עדי זה להרב מוהר"ם די לונאנו שכתב שדבר זה כל ימלא בירושלמי כלל (כן כתב בשמו הרב בית דוד בס' י"א והביא דברי הרב פתח הדביר בריש סי' ח') וכבר הרב פתח הדביר (סס) שמדברי הרבנים לבוש ופרישה משמע להדיא שראו דברי הירושלמי דיליף מספירת העומר לכל המלות וכתב עוד שגם מדברי הגאון מור וקיעה מתבאר בראה גוף דברי הירושלמי שהרי על מה שכתב המגן אברהם דחלה שאני שאלה אלל לחקן מקבלו כתב אחתי מאי מהני הא מאי דבעי לעמוד בברכה מפני קדושת הזכרת השם שבברכה הוא כדיליף בירושלמי מהכתוב ויאמר דבר ה' לי אליך המלך ויקם שמעתי מינה דבכל הזכרת השם לריך לעמוד אם כן כל הברכות שוות עכ"ל וכתב שאפשר שגם הרב הלבוש והרב הפרישה שכתבו בשם הירושלמי דיליף מספירה אף שלפי דברי הרב מור וקיעה הירושלמי מקרא דעגלון הוא דיליף יתכן דסביר דמהך קרא דעגלון וכן מקרא דועמוד ויברך ולעמוד לגשת ליכא אלל סמך בעלמא ואין כדאי לחדש מזה דין חיוב לעמוד בכל הברכות ואי לאו האי דינא דלית דיליף מעומד אין בנו כח לחדש דין זה אי לאו דגלי קרא בקמה והשתא שפיר ילפי גם מעגלון לכל הברכות ודומא לזה כתבו החוספות יטנים בכתובות ד' ט"ז ע"ב ד"ה אלל אומם דאבוי ורבי לא הוי מפני הכי אלל בחר דגלי קרא בברכה הכא נמי דכונה אלל דדברי הרב הפרישה אין מתיישבים כל כך בזה וכו' ע"ש מדברי הגאון יושעות יעקב בריש סי' ח' נראה שראה בגוף דברי הירושלמי (אלל) שלא הראה מקומו (איה) שהרי כתב בירושלמי מבואר דכל הברכות הן מעמוד מלבד ברכת הגהנין (ראה זה חדש שמדברי הראשונים הנ"ל מתבאר שאינו מפורש בירושלמי לחלק בין ברכת המלות לברכת הגהנין רק שהם כתבו לחלק מסבבהם כן ואילו הרב יושעות יעקב הוא אומר כן בשם הירושלמי) ושבו שקיל וטרי על דברי הרב מגן אברהם בזהיה דחלה דאשה מברכת מיושב ולא נחה דעתו בדבריו וכתב ליישב דדוקא שאפשר לעשות בעמידה לריך לעשות בעמידה אבל כשאי אפשר יכול לעשות בישיבה דעיקר הטעם הוא משום שגראה כמולול חם ושלום ואין פחד ה' לנגד עיניו אלל כשעושה משום הכרח אין חשש וילול דהא הירושלמי מלמד לה לקריאת התורה שהקורא בתורה עומד ובתורה עצמה היה המלך יושב כדאיתא בסוטה ד' מ' ע"ב והיינו כיון שהמלך לריך לישב מלך מלות התורה אין בזה זילול וכן בחלה וכו' אלל תורף דב"ק ומתבאר יפה דראה גוף דברי הירושלמי אלל שהדבר תמוה שהרב מור וקיעה כתב בשם הירושלמי ילפוטא אחרת :

ועצתם גדולים לדיקים יושבים והיה לבי תגמנס דלף ליתחזי כיוהרא
 ואי תאסור מה שאמרו ר"ל לא יעמוד בין היושבים ולא תחלשתי
 לחזר ממנהגי וסמכתי על מה שהיה ראש בזכרוננו דבכל כי הא
 דיש דם כמה רבנים שסבירים שמאשרת קדין לרין לעמוד הפוסה
 כסדרם אין תוססים אותו על כך ולא איסמיינח לי לעיין בזה
 בספרי הפוסקים לרעת אם יש בזה משום יוהרא וכו' וגמך הדבר
 כן כמה חדשים ועתה ראיתי מה שהאריך גאון עזר הרב פתח
 סדרי בסי' קמ"ו אות ג' ששאל על חכם אחד שצומד בשעת
 קריאת התורה וכל העם יושבים ואינו אומר שפוסה מלך חומרא
 אלא אומר שפס אחר לעמידתו אם יש בזה משום יוהרא ובתשובתו
 ללל במים אדירים והאריך לבאר אם דבר של לער שפוסה האדם
 יש תשק יוהרא וסעלה דאם הוא דבר שגמיע מהו ויזולו לאחרים
 אף שהוא דבר של לער אין לעשותו בפני אחרים ועל פי זה כתב
 בדף ק"ס (בד"ה בלופן) על דגון השאלה דכיון שכל הקהל יושבים
 והוא לבדו עומד תשיב יוהרא שזה חשיב ויזולו לאחרים שאין
 מבדילים המורה כמותו שוב כתב ד' דייקין שפיר אין בנדון זה
 משום יוהרא דהא היה שייך אם האומרים לעמוד בקריאת התורה
 הו' דבריהם רק משום חסידות אבל באמת הרי יש כמה פוסקים
 שסבירים שמדינת איכא חיובא לעמוד בשעת הקריאה אם כן
 האומר ופוסה לתוש לעצתם אין זו משום יוהרא והאריך לבאר כל
 זה וכתב בדף קס"ב פ"א בלופן דעלה בידיו דמדינת הקס בשעת
 קריאת התורה לא היא יוהרא וגם ליכא משום לא יעמוד במקום
 יושבים וכו' :

שוב כתב ומכל מקום אף דמלך יוהרא אין לחוש מלך אחר יש
 למנוע מלעמוד בשעת קריאת התורה שהרי כתב מוהר"ח
 בספר הכותב דרוח א' לפיכך ספר מורה ח"ל בתחלה נבאר מנהגו
 של מורי וכו' ואח"כ היה תחר למקומו הראשון ויושב שם מיושב
 עד כיום קריאת הפרשה ולא היה נוקף מעמוד כמו שיש מנהגין
 ק' כן (והנהגה של מרן חיד"א שלא להזכיר מנהג זה לא בדברי
 יוסף ולא במחזיקי דבריה ולא עוד אלא שבספר לרוד אמת קריית
 לקמה בשם חסידות שכתב ויש חסידים וכו') נקוט מיהא לענין
 דינא שאינו ראוי היחיד לקום בקריאת התורה דכיון דכלל מבור
 בדינו דכל דאיכא מחלוקת בין הפוסקים ובספרי הקבלה נקיע
 כמד מייחוס אית לן למנקט כמותה אברה דהקבלה מכריע והכא
 נמי דאיכא פלוגתא ומנהג רבינו הארי' ליטב וקפיד שלא לעמוד
 כמכר כותים אית לן למנקט כאסמדותיה דהרב מוהר"ח על
 הרב הארי' שהיה יושב בנס דמחין חסידים ואנשי מעשה שלמים
 וכן רבים קמים בשעת קריאת ספר תורה כדכתב מרן הארי' ב"מ
 אן בדין אין לו לזוז ממנהגו של הארי' ז"ל וכו' ואפשר
 דהרבנים הנ' דעבדו עובדא לקום לא הוה שמיט להו מנהג רבינו
 הארי' ואילו הו' דרבי הו' עבדי כותים כדכתב מרן חיד"א ב"מ
 טוב עין סי' ז' ביוזא לז' דיש לתפוס כסדרת רבינו הארי' אף
 לבד סדרת מרן כל שכן בגדון דידן דסדרת מרן כדברי הרב
 מוהר"ח דאין לרין לעמוד דודאי הכי נקטינן אלו תורף דברי
 הרב פתח סדרי אשר דבר בקדשו לענין עמידה בשעת קריאת
 התורה אשר ממנו יש ללמוד לענין עמידה לענין קדיש דלפי מה
 שהעידו המקובלים בשם הרב הארי' שלא היה עומד כנ"ל הכי
 אית לן למינקט ואין אדם ראוי לעמוד בעניינים הקדיש כמו שאינו
 ראוי לעמוד בשעת קריאת התורה לפי דברי הרב פתח סדרי :

אמנם לרעתי הקצרה יש להשיב זעליה אני דן מי זה אמר
 דלקריאת התורה אינו ראוי לעמוד דלא ודאי אם
 רבינו הארי' היה אומר שאסור לעמוד אף שיש הרבה פוסקים
 שסבירים שצריך לעמוד לו היינו שומעים כדאברהם לן מרן חיד"א
 דשומעים לדברי רבינו הארי' בכל כיוזא בזה אבל מאחר שלא
 ראית מי שכתב בשמו שאסור לעמוד בשעת קריאת התורה רק
 אמר שלא היה עומד ומהו ללמוד שאין חיוב לעמוד לקריאת
 התורה שאם היה חובה על האדם כן בודאי היה הוא עומד אבל
 אין ללמוד מה שיש איתו קפידא בעמידה לקריאת ספר תורה כדאמר
 מד הרב פתח סדרי דמנהג רבינו הארי' ליטב וקפיד שלא לעמוד
 וכו'

ספרים ולא מפי פוסקים אינם לפניו אף בקליפת השום עכ"ל
 כתיבת יד הג"ל הק' רואה משיב בגדלו שכן נהגו בכל תפלות
 ישראל ותהמקובל האנ"י הרמ"ע האשכנזי לענין מי שאינו סוהר בזה
 והעמיר אל ה' הטוב שיכסר בפרס :

ומרן הצי"ב כנסת הגדולה הביא דבריו רבין חיד"א בספר
 יפה ללב סי' נ"ו אות ג' כתב שראה הרבה אנשי מעשה
 נזהרים לעמוד על עמדם בשעה שאומרים כל דבר שבקדושה על פי
 דברי הירושלמי שבהגהות מרדכי הג"ל והוסף הוא י"ו שכן כתב
 הרב ראשית חכמה בשער היראה פרק ס"ו דף ג' פ"ב ח"ל עוד
 מענין כבוד ה' אף על פי שלא מוכר מלך כבוד הוא לקום לעטת
 אמן יהא שמיא רבא וברכו וזה נחבאר בירושלמי קס' כי דבר ה'
 אליך מכלן אמר רבי אלעזר כד עמי ארין וכו' הרי שגם הרבנים
 מוציאים השנים מסכימים כי נכון הדבר לקום לעניית הקדיש ואף
 שהרב יפה ללב כתב על זה בשם שיירי כנסת הגדולה שנהג בפלמו
 שלא לקום לעניית הקדיש כי אם קדיש שתפסו מעמוד וכתב הוא
 י"ו שהמנהג כמו שכתב בשירי כנסת הגדולה בשגם דמלכו כי מרן
 הארי' כתב מהר"ל כמו שכתב הרבנים יד אהרן וסולת בלולה
 ושלמי לזכור ד' פ"א ע"ב ואור לדיקים דאין לרין לקום לקדיש
 אלא אם כן הוא עומד כבר והביא מה שכתב בספר פרי עץ חיים
 למוהר"ח בשער הקדישים פרק י"ד דף י"א פ"ג בענין הקימה
 בקדיש היה אומר מורי כפי מה שגראה מהירושלמי שצריך לקום
 לעניית אמן יהא שמיא רבא טעות הוא כי אינו מהירושלמי רק
 הגה"ה מהכס אחד והכניסוהו בתוך הירושלמי ומה שטורי היה
 טובה הוא כך כי בכל הקדישים שלאחר עמידה שחרית מנחה וערבית
 היה נשאר מעמוד ובשל תחבולת ושל חזרת ספר תורה לסיכל היה
 עונה מעמוד ואחר כך היה יושב עכ"ל הנה מלשון רבינו מוהר"ח
 יש ללמוד דמורו הרב אף הוא היה מסכימן להמליץ עלמו עומד
 בשעת עניית הקדיש ורק אם היה כבר יושב לא תש רב לעמוד
 מפני עניית הקדיש :

ואף שמרן חיד"א בשירי ברכה שם השיב על דברי ההנהגה
 כתיבת יד הג"ל ועם האדון הסליחה כי מקובלי הדור
 מפי רבינו הארי' הם חיים ומפי כתב הרב עיר וקדיש מוהר"ח
 ז"ל ומה לו להרב הכותב להסית דברים ומאי דהביא מהירושלמי
 הנה בשער הכותב ספר מוהר"ל ויטאל מכתבי מר אביו מוהר"ח
 כתב ח"ל מורי לא היה קם בעניית אמן יהא שמיא רבא של הקדיש
 ואמר לי שאלו הלשון שבירושלמי דמשמע ממנו דלרין לקום מעמוד
 כהה הוא טעות ואינו מהחלמוד ירושלמי עלמו אלא הגה"ה איה
 חכם שהגיה אותו והאחרונים הפדיסוהו בתוך דברי הירושלמי עכ"ל
 וכן כתב בספר פרי עץ חיים שהוא ספר המלות מסודר מהרב
 עיר וקדיש מוהר"ל שפירשתי כתיבת יד ונדפס קרוב ללשון זה
 עיי"ש דף ח"י פ"ג ואין ספק דאילו הרמ"ע ידע דברי הארי' היה
 היה עונה אמן בכל כמו כאשר השבח הציב מעט דבר אשר
 ירד מוהר"ח סרוק תלמיד הארי' ואין להאריך עכ"ל בכל זאת
 לרעתי הקצרה נראה דמאחר שכל הרבנים לקדושים אשר בארץ
 הנגריים אחר דעת רבינו הארי' וכל קדושו עמו לא הקפידו על
 עניית הקדיש שלא תהא מעמוד רק כתבו שאינה לריכה להיות מעמוד
 ולפומה זה עינינו הרואות שהרבה פוסקים נמשכו אחר מה שאמרו
 בירושלמי שצריך לעמוד באמן יהא שמיא רבא ורבינו הרמ"א
 פסק כן אף שהזכיר בדרכי משה דמוהר"ל לא היה קם אלא בקדיש
 שתפסו מעמוד בכל זאת בשלחן הטור פסק דיש לעמוד וכן
 כתבו כמה רבנים דעל כל פנים טוב לחוש לדברי האומרים כן
 גם בספר דברי מרדכי הגדפס חדש מקובל בא והוא לירדי
 הרה"ג מוהר"ם ליריאת מתיקא' לפת י"ו כתב בסי' ז' ששנ"ה
 שנות חיים ח"א סי' פ"א ובשנ"ה יהודה ועלה סי' ס' הסכימו
 לדעת המגן אברהם שאף שטעות הוא בירושלמי גוף הדין נכון
 הוא לעמוד נראה שכן נכון לנהוג כיון שלהמנגדים בזה אין שום
 חשש ותיקשוק בהעמידה לכן נהגתי כן כמה פשרות שנים :

וכאשר יוכני השם ובאחי לגור בארץ הקדושה אחוזי במנהגי
 בל"ן לעמוד לעניית קדיש אף שראיתי שחכמים